

Fylkesvalgprogram Troms Senterparti 2023 - 2027

Innhold

Et sterkt Troms – mulighetenes landsdel	3
Kapittel 1. Aktiv næringsutvikling i Troms.....	4
1.1 Sjømatfylket Troms	5
1.2. Arktisk landbasert matproduksjon.....	7
1.3. Mineralnæringen	10
1.4. Reiseliv	10
1.5. Energi og petroleum	11
1.5.1. Petroleum	11
Kapittel 2. Infrastruktur og samferdsel	12
2.1. Tilgang på elektrisk kraft.....	12
2.2. Fylkesveiene	13
2.3. Kollektivtilbud	14
2.4. Skredsikring.....	14
2.5. Fly	15
2.6. Jernbane.....	15
2.7. Sjøfart	15
2.8. Kommunikasjon, bredbånd/fiber/mobildekning	16
2.9. Fiskerihavner	16
Kapittel 3. Kompetanse og opplæring.....	17
3.1. Videregående opplæring - Norges beste fylke å gå på skole i.....	17
3.2. Voksenopplæring.....	19
3.3. Fagskoleutdanning.....	19
3.4. Høyere utdanning.....	20
Kapittel 4 . Kultur og idrett	20
4.1. Kultur	20
4.2. Idrett	21
Kapittel 5. Helse.....	22
5.1. Folkehelse	22
5.2. Tannhelse	23
5.3. Regionalt helseperspektiv og psykisk helse og ettervern i Troms	23
Kapittel 6. Klima, miljø og ressursforvaltning	24
6.1. Klima og miljø.....	24
6.2. Rovvilt	25
6.3. Utmarksforvaltning.....	25
Kapittel 7. Ungdom	26
7.1. Ungdommens psykiske helse og rusproblematikk	27
7.2. Ungdomsmedvirkning og ungdommens hverdagsliv	27
7.3. Ungdommens fremtid I nord.....	28
Kapittel 8. Forsvar i nord	28
8.1. Beredskap	29
Kapittel 9. Internasjonalt arbeid og samarbeid på Nordkalotten.....	30
Kapittel 10. Et folk av tre folk	30
Kapittel 11. Styrking av bosetting i nord	31

Et sterkt Troms – mulighetenes landsdel

Troms og Nord-Norge er mulighetenes landsdel. Senterpartiet vil utvikle mulighetene i nord for å skape livskraftige samfunn preget av optimisme, nyskaping og fremtidsstro, slik at ungdommen vår ønsker å satse i landsdelen. Vi er opptatt av utvikling i distriktene, i tettsteder og i byene, til beste for befolkningen.

Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi er opptatt av et samfunn med frie selvstendige mennesker som tar ansvar for sitt eget liv, for fellesskapet, og for naturen og miljøet.

Senterpartiet har hele veien kjempet mot tvangssammenslåingen av Troms og Finnmark, og vi er opptatte av å skape et sterkt Troms nå som vi blir eget fylke igjen.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen har en viktig rolle for å legge til rette for en desentralisert samfunnsutvikling i hele Troms. Dette må innebære at fylkeskommunen både helhetlig, men også innen de ulike områdene fylkeskommunen har ansvar for, er særlig bevisst på hvordan fylkeskommunens valg og initiativ kan bidra til en mer desentralisert samfunnsutvikling, og sikre gode, trygge og livskraftige lokalsamfunn i hele fylket. Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen skal ha en bevisst strategi for en desentralisert samfunnsutvikling i hele Troms, og at dette resulterer i konkrete valg og tiltak som bidrar til dette.

Senterpartiet vil videreutvikle et offensivt og nyskapende næringsliv i hele Troms, basert på fylkets fortrinn og næringsbærebjelker. Vi vil videreutvikle et godt, likeverdig og offentlig desentralisert tjenestetilbud, uavhengig av hvor den enkelte bor. Mer ansvar og myndighet må plasseres lokalt, der folk lever og tjenestene skal produseres. Helse, skole og velferd skal være godt utbygd. Senterpartiet er opptatt av å desentralisere fylkeskommunale oppgaver til flere steder i Troms.

For Senterpartiet er det viktig å utvikle en politikk basert på vår historie og vårt flerkulturelle særpreg, der samisk og kvensk språk, kultur og identitet har en tydelig posisjon.

Utdanning er sentralt for utjevningen av sosiale og geografiske forskjeller i samfunnet. Senterpartiet er opptatt av at de unge skal få gå på skole nær hjemstedet, og at dagens desentraliserte videregående skolestruktur, nærskoleprinsippet og skoleregioner skal legges til grunn.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen skal være en fremoverlent regional samfunnsutvikler og levere gode offentlige tjenester på regionalt nivå. Vi vil at fylkeskommunen skal være en pådriver for nyskaping og innovasjon som bidrar til økt verdiskaping for landsdelen og nasjonen. Senterpartiet er opptatt av en politikk som hensyntar det grønne skiftet og digitalisering, i møte med dagens og framtidens utfordringer. Bærekraftige og langsiktige løsninger er nødvendig for utviklingen av framtidens Troms.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen som regional utviklingsaktør skal være en tydelig og forutsigbar samarbeidspartner for de store næringsbærebjelkene i nord, som fiskeri og havbruk, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi og petroleum, samt leverandørnæringer og kunnskapsmiljø i tilknytning til disse. Vi vil satse på økt verdiskaping og utvikling i de næringene som allerede er etablert i landsdelen, samt tilrettelegge for nye næringer, arbeidsplasser og et organisert arbeidsliv.

Senterpartiet er opptatt av at utvikling og forvaltning av naturressursene nært oss skal bidra til lokale ringvirkninger og nye arbeidsplasser i hele regionen.

Vi er opptatt av sterkere samhandling mellom utdanning, næring og offentlig forvaltning for å sikre rekruttering av ungdom, tilgang på arbeidskraft, relevant kompetanse til eget næringsliv og forebygge utenforskap.

For at Nord-Norge fortsatt skal ha gode framtidsutsikter, og at landsdelens potensial med tanke på verdiskaping og positiv samfunnsutvikling skal gis utviklingsrom, må infrastruktur, kompetanse, positiv næringsutvikling og samhandlingsgrep på Nordkalotten prioriteres nasjonalt. Senterpartiet er opptatt av en sikker infrastruktur som ivaretar framkommelighet og forutsigbarhet for alle, med funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner.

Det forutsetter satsing på skredsikring, utbedring av flaskehalsen på fylkesvegnettet, kollektivtilbud og en miljøvennlig transportutvikling.

Sikkerhet og beredskap, både til lands og til havs, er avgjørende faktorer for trygg næringsutvikling. Da trengs også et sterkt regionalt folkevalgt nivå med flere oppgaver, større ansvar og oppgaver som kan gi landsdelen tyngde og kraft. Det trengs mindre statlig byråkratisk styring nasjonalt, og mer folkevalgt styring regionalt og lokalt. Fylkeskommunen bør overta flere oppgaver som i dag ligger hos fylkesmannen, og hos regionale statlige myndigheter. Framtida er nordnorsk, da må makt, myndighet og prioriteringer gjenspeile det.

Senterpartiet er opptatt av at Troms skal være en tydelig premissleverandør og arbeide for en styrking av de regionale virkemidlene. Vi vil jobbe for at fylkeskommunale planer og strategier i større grad må gjøres forpliktende for regional stat. Regional planlegging fremheves som det viktigste verktøyet for å binde sammen de politiske nivåene. Strategisk og langsiktig planlegging for god samfunnsutvikling basert på regionale fortrinn og utfordringer er en forutsetning for å lykkes som regional utviklingsaktør. Helhetlig, samordnet planlegging, både på tvers av egne fagetater og i tett samspill med kommuner, regional stat og andre viktige samarbeidspartnere, vil få økt fokus i årene som kommer. Senterpartiet vil sikre at fylkeskommunen vektlegger økt samhandling og involvering i planprosesser.

Bosetting, beredskap og aktivitet i nord er viktig for Norges geopolitiske og den sikkerhetspolitiske posisjon i Arktis. Som Norges største forsvarsfylke og NATOs nordflanke er det viktig å sørge for velfungerende samarbeid mellom forsvar, sivilsamfunn og forsvarskommunene. Senterpartiet vil videreføre og forsterke samarbeidet mellom regionale myndigheter og forsvar, med henblikk på styrket beredskap, informasjonsdeling og koordinering. Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen, i samarbeid med forsvarskommunene, skal utarbeide næringsstrategier knyttet til Forsvarets tilstedeværelse og våre allierte.

Senterpartiet vil at Troms skal ha en sterk posisjon i utformingen av nordområdepolitikken. Fylkeskommunen har en viktig rolle og ansvar for å balansere forholdet mellom vekst, utvikling og bærekraft i nord. Vi er opptatt av at det nyanserte bildet av det norske Arktis som en levende og framtidsrettet region bestående av mennesker, moderne infrastruktur, forskning og næringsutvikling - må fremheves.

Kapittel 1. Aktiv næringsutvikling i Troms

Senterpartiet er opptatt av å ta mulighetene i Troms i bruk. Fylkeskommunen har en viktig rolle som samfunnsutvikler og regional utviklingsaktør. Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen skal legge til rette for lokal og regional verdiskaping innenfor de områdene der fylket har et særlig stort potensial for utvikling og som utgjør viktige næringsbærebjelker i Troms: Sjømat, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi og petroleum, samt leverandørnæringer og kunnskapsmiljø i tilknytning til disse næringene.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen gjennom sin rolle som samfunnsutvikler og regional utviklingsaktør skal legge til rette for matproduksjon og næringsutvikling i hele fylket, både på land og hav, som grunnlag for livskraftige lokalsamfunn.

Dette innebærer særlig utbygging av infrastruktur for å legge til rette for næringsutvikling, samhandling med kommunene om tilgang til næringsarealer i sjø og på land, og samhandling med kompetansemiljø og kompetanseinfrastruktur i Troms.

I tillegg et videregående skoletilbud og fagskoletilbud som er tett knyttet opp mot næringsmulighetene og arbeidsmulighetene i Troms.

Det er viktig at fylkeskommunen har en tett samhandling med hørere utdanningsinstitusjoner og forskningsmiljø for å legge til rette for utvikling i fylket, samt bidrar med tilrettelegging for at flere kan ta desentralisert høyere utdanning via studiesentre i fylket.

Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for nytenkning, og bidra til å skape en kultur der næringskreativitet og innovasjon får god plass. Vi er opptatt av å anerkjenne gründere og bedrifter med nye tanker og idéer. Det er helt avgjørende at ildsjelene og nytenkerne blir heiet fram, at vi alle feirer deres fremgang og suksess, og at vi utnytter potensialet i hvert eneste lokalsamfunn i fylket. Senterpartiet er opptatt av videre satsing på næringshager og inkubatorer, og tilrettelegge for en slik utvikling. I denne sammenhengen er det også viktig å legge vekt på at en kultur for innovasjon og gründerskap må starte med de yngste. Det viktigste i denne sammenhengen er at vi bruker tid på barn og ungdom og støtter deres kreativitet og nysgjerrighet. Senterpartiet er opptatt av økt satsing på Ungt Entreprenørskap.

Senterpartiet vil:

- jobbe for å øke andelen regionale utviklingsmidler
- bidra til kommunale næringsfond
- at Innovasjon Norge/Arktis skal ta en større andel av toppfinansiering innenfor prioriterte næringer
- jobbe for økt forsknings- og utviklingsvirksomhet i Troms
- jobbe for økt tilgang til risikovillig kapital ved å styrke bruken av nasjonale fond
- opprette regionalt investeringsfond for prioriterte næringer
- sikre konkurransekraften i distriktene gjennom distriktpolitiske virkemidler og ordninger, slik at næringslivet også i framtida skal være mangfoldig og variert
- ha et tettere samarbeid og samspill mellom utdanningsinstitusjoner og offentlig og privat sektor for å styrke innovasjon i næringslivet og bedre gründernes kår
- ha et virkemiddelapparat som løfter innsatsen når det gjelder nettverksprogram, såkornkapital, næringshager og inkubatorer
- bruke ulike næringspolitiske virkemidler innenfor ulike sektorer for å sikre omstilling, innovasjon og nyskaping, og konkretisere dette i samarbeid med de ulike bransjene
- sikre at entreprenørskap er et gjennomgående tema i utdanningsløpet gjennom samarbeid med Ungt Entreprenørskap

1.1 Sjømatfylket Troms

Senterpartiet vil at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Vi vil styrke Norges allerede sterke posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet, og på den måten bidra og ta ansvar for å øke mattilførselen og styrke matsikkerheten i en verden med stor befolkningsvekst.

Troms har særegne muligheter knyttet til vår lange kystlinje og beliggenhet i nord. Våre kyst- og havområder er viktige for å sikre mat og for å skape verdier.

Senterpartiet vil at fiskeri- og havbrukspolitikken skal utformes slik at den kan bidra til å sikre lønnsomme bedrifter både på hav og land, konkurransedyktighet, samt økt markedsfokus. I tillegg til å ivareta distriktspolitiske målsettinger som arbeidsplasser og bosetting i kystsamfunn. Senterpartiet vil legge til rette for økt videreføring i Troms innen både fiskerinæringen og havbruksnæringen.

Havbruksnæringen

Mulighetene for framtidens havbruk er store, og Senterpartiet er opptatt av at det skal legges til rette for videre vekst og bærekraftig utvikling i havbruksnæringen, samtidig som miljøet og livet i havet blir ivarettatt. Det er viktig å sikre tilgang på gode sjølokaliteter for havbruksnæringa, og nødvendig landareal for settefiskproduksjon, som grunnlag for en bærekraftig havbruksnæring og sikrer god dyrevelferd. Senterpartiet vil intensivere tiltak og virkemidler for å hindre rømming, og spredning av lakselus. Næringa og myndighetene må bidra med midler til forskning og utvikling, slik at en sikrer en enhetlig og bærekraftigforvaltning av havbruksnæringen.

Potensialet for produksjon av lavtrofiske arter er stort. Lavtrofiske er lavt i næringskjeden og krever lite eller ingen tilførsel av fôr. Eksempler er tang og tare, skjell, tunikater, sjøpølser, kråkeboller og krepsdyr. Disse artene bidrar ofte med økosystemtjenester, som å rense havet ved å samle opp næringsstoffer som ellers går til spille, for eksempel nitrogen og fosfor. Artene kan også minimere effekten av næringsutslipp fra fiskeoppdrett og annen menneskelig aktivitet, og omgjøre dette til verdifulle produkter. En av de største flaskehalsene er å få tilgang til egnede produksjonsområder og tillatelser. Det må derfor settes av egnet areal til produksjon av lavtrofiske arter som ikke kommer i konkurranse og konflikt med for eksempel lakseoppdrett. Det bør i tillegg tas hensyn til at flere arter kan dyrkes på samme lokalitet. Senterpartiet vil arbeide for- og fjerne reguleringsbarrierer og forenkle prosessen med å gi tillatelser. I dag er prosessen med å søke om et område for å dyrke lavtrofiske arter unødvendig tidkrevende og kostbar, noe som er en stor hindring for både oppstartsbedrifter og større eksisterende bedrifter.

Senterpartiet vil fortsatt være en pådriver for at skatter og avgifter fra havbruksnæringen i større grad skal tilbakeføres til kommuner som setter av areal og er vertskap til havbruksanlegg. Senterpartiet vil også arbeide for at de forslag til verneutredninger som pågår, og som kommer opp, ikke er ødeleggende for en konkurransedyktig utvikling og fremtid for aktiviteten til havbruksnæringen i Troms.

Ny kunnskap og nye utfordringer gir kontinuerlig nye behov for utvikling og endring av teknologi og driftskonsepter. Senterpartiet forstår at disse behovene ikke vil avta framover, og at de vil kreve betydelige overskudd og kapital til å vedlikeholde driftsgrunnlaget når levetiden på investeringene er fra 4 – 10 år. Sammenlignet med olje og vannkraft, der investeringene har en levetid på 40 – 80 år, er dette en dramatisk forskjell. Senterpartiet vil derfor arbeide for et skattesystem som ivaretar selskapenes mulighet til utvikling. Senterpartiet mener det er avgjørende å sikre utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen gjennom forutsigbare rammebetingelser.

Fiskerinæringen

Fiskeriene - en nøkkelnæring langs kysten. Ressursene i havet og langs kysten er fellesskapets eiendom og skal sikres for framtidige generasjoner gjennom bærekraftig forvaltning og nasjonal råderett. Bærekraftig ressursforvaltning er viktig for å sikre både en lønnsom og innovativ fiskerinæring og fiskeindustri. Fiskeriressursene skal fortsatt eies av det norske folk i fellesskap. Vi vil forvalte ressursene, rettigheter og kvoter på en måte som ikke bidrar til sentralisering verken innad i regioner eller mellom landsdeler. Senterpartiet vil sørge for en variert fiskeflåte. Kystfisket har i århundrer vært en grunnpilar i sysselsetting og verdiskaping langs kysten.

Fiskenæringen skal videreutvikles ved å bygge på fortrinnet vi har i tilgangen på ferskt råstoff av høy kvalitet. Senterpartiet krever at pliktsystemet blir håndhevet for å sikre at trålere eiet av fiskeindustrien, og som har fått fiskekvoter med leveringsplikt, faktisk leverer fisk til lokalsamfunnene i tråd med intensjonene i pliktsystemet. Alternativet vil være, om dette ikke skjer innen 2 år, at kvoter tilbakeføres fra disse selskapene til kystflåten.

Senterpartiet vil:

- støtte opp om verdiskaping og aktivitet langs kysten gjennom videreutvikling av en bærekraftig fiskerinæring og havbruksnæring
- opprettholde en differensiert og fiskereid flåte, med spredt eierskap med forankring i fiskeriavhengige samfunn
- videreutvikle og prioritere kystflåten
- at deltakerloven og fiskesalgslagsloven opprettholdes, samt håndheve aktivitetskravet i deltakerloven
- ikke gå inn for strukturering av kystflåten under 11 meter
- opprettholde en differensiert og fisker-eid flåte med spredt eierskap
- la kriteriene for fordeling av kvoter mellom de enkelte fartøygruppene ligge fast
- utrede overgang fra kjøp og salg av kvoter og til tildeling av kvoter og konsesjoner til unge rekrutter når den eldre generasjon takker av. De som har kjøpt deltakerrettigheter, konsesjoner eller kvoter, må ikke lide noe tap ved en eventuell endring
- øke fiskerfradraget
- gjeninnføre ordningen med fiskerirettleder
- styrke Kystvakta og kystberedskapen, inklusiv Redningssselskapet, for å bidra til økt sikkerhet og samordning av denne
- videreføre redusert sats på CO₂-avgift for fiskenæringa.
- at det sikres rekruttering til fiskerinæringen gjennom rekrutteringskvoter.
- legge til rette for økt lokal videreføring av fisk i Troms.
- sikre en desentralisert mottaksstruktur gjennom å sette av midler over statsbudsjettet til føringsordninger og mottaksstasjoner uten andre alternativer for levering.
- at fylkeskommunen er aktiv tilrettelegger sammen med kommunene for å sikre oppdaterte kystsonerplaner, slik at det settes av tilstrekkelige og bærekraftige arealer langs kysten til sjømatproduksjon
- at fylkeskommunen sammen med sjømatnæringen skal bidra til økt rekruttering til de «blå linjene» ved de videregående skolene.
- at sentrale «sjømatveier» i fylket prioriteres i samferdselsplaner.
- arbeide for utbedring av fiskerihavner for å sikre gode og trygge havner for fiskeflåten langs kysten
- at kommunene skal få mer igjen for å avsette areal til havbruksnæringen
- legge til rette for satsing på innlandsfiskeoppdrett.
- stimulere til økt utnyttelse av fiskeressursene i ferskvann

1.2. Arktisk landbasert matproduksjon

Senterpartiet vil legge til rette for økt matproduksjon i Troms, og styrke det arktiske landbruket. Matproduksjon fra bønder i vår region skal i fremtiden være med å sikre vår selvforsyning av mat, noe som er viktig for matberedskapen i ei sikkerhetspolitisk tid der dette er et særdeles sentralt tema. Landbruksproduksjonen i fylket baserer seg på en bærekraftig produksjon, og dette gir oss kortreist mat av høyeste kvalitet. Husdyrproduksjon er selve bærebjelken i landbruket i Troms. Denne produksjonen baserer seg på bruk av dyrka mark og utmarksbeite. Landbruksforetakene sammen med samvirkebedriftene Tine og Nortura bidrar til ei årlig verdiskaping på over en milliard.

Senterpartiet vil utvikle et framtidrettet landbruk i Troms. Vi skal bidra med å skape verdier av de rike ressursene og fortrinn vi har i nord.

Dette innebærer tilrettelegging for teknologi og utvikling av så vel tradisjonelt landbruk som småskaladrift. Senterpartiet vil arbeide for å videreutvikle disse arbeidsplassene og bidra til nyskaping innen det arktiske landbruket.

Jordbruk og reindrift har mye å hente på et godt samarbeid. Næringene har mange felles utfordringer som arealpress fra hyttebygging og turisme, arealinngrep, rovdyrproblematikk, økte kostnader på driftsmidler, utfordringer med klimaskade og klimatilpassing og gjerdeproblematikk. Det bør vurderes opprettet et samarbeidsfora hvor næringene kan møtes for å finne løsninger på felles utfordringer, og hvor god dialog kan fungere som konfliktdempende tiltak mellom næringene. Historisk har næringene hatt et nært samarbeid med gjensidig avhengighet.

Landbruk

Landbruk er en viktig forutsetning for næringsliv og bosetting i bygdene. Volumproduksjonen er grunnpilaren i landbruket i regionen, og sammen med kombinasjonsnæringer unytter man de ulike forutsetninger man har til jordbruk (bruk av jord) og øvrig landbruk. Det fremtidige målet i landbrukspolitikken må være selvforsyning i landsdelen av de landbruksproduktene som kan produseres her, og økonomisk løft for Troms-bonden. I dag har vi en utfordring med volumnedgang, og vi må jobbe hardt for å snu denne utviklingen og øke utnyttelsen av de jordressurser som er i regionen. Dermed vil en oppnå flere arbeidsplasser, styrket bosetting i distriktene, og en bedre beredskap i krisesituasjoner.

Den Arktiske jordbruksproduksjonen i Troms har en variert bruksstruktur. Vi er små i ett internasjonalt perspektiv. I nasjonal sammenheng er vi mer på det jevne med mange andre husdyrregioner som rommer både kystlandbruk og innlandslandbruk. Likevel gir klima, topografi, rovdyr, eiendomsstruktur og avstander spesielle utfordringer.

Antall produsenter i småfenæring er i tilbakegang i mange kommuner. Med stadig færre husdyrprodusenter svekkes miljøet. Beiterettigheter er blitt kjøpt ut til fordel for rovvilt. Store beitepotensialer i utmark går tapt. Senterpartiet vil at rovviltregion 8 deles i en region for Troms og en region for Finnmark. Rovdyrprioriterte områder må ikke utvides i Troms, og i beiteprioriterte områder bør det være lettere å få skadefellingstillatelser, uavhengig av kjønn på rovdyr.

Klimaet påfører oss alt for ofte overvintringsskader på enga. Enga som skal gi oss tilstrekkelig beitegras for melkeproduksjon samt vinterfôr for alt av beitedyr blir veldig kostbar å drive. Den gir oss svært lav avling i slike år. Alternative formidler finnes ikke i landsdelen. Det må derfor arbeides aktivt fra fylkeskommunens side slik at rammebetingelsene for landbruket her skal være tilfredsstillende. Blant annet må det jobbes for ei avlingssviktordning som åpner for en beregning etter jordbruksforetaket sitt avlingsnivå.

Ny forskrift om hold av storfe, gir den næringa store utfordringer. Vi er det fylket som ligger dårligst an i andelen driftsbygninger som tilfredsstillende kommer krav. Dette gjør seg gjeldende allerede fra kommende årsskiftet. Videre skjerpelse og absolutt krav om løsdrift gjøres gjeldende fra 2034. Her vil Senterpartiet være aktiv å jobbe for å sikre en økonomi i produksjonen som bidrar til at flest mulig produsenter blir med videre. Dette er viktig for strukturen i fylket, og vi tåler ikke å miste mer volum.

Den fylkeskommunale satsinga på jordbruk bør derfor bli mer målrettet, og Senterpartiet vil arbeide for at jordbruket også er en del av regjeringas nordområdesatsing.

Det er kulturlandskap som gjør Troms til et trivelig sted å leve, og bidrar til at landsdelen blir stadig mer attraktivt for turister. Bevaring av kulturlandskapet med dyrkamark og beiting av utmarka vil opprettholde dette.

Reindrift

Reindriften nyttiggjør seg utmarksressursene i fjellområdene og har et stort potensial for økt verdiskaping gjennom sine særegne produkter. Reindrift er en viktig samisk næring, og en viktig språk- og kulturbærer. Det er en forutsetning for næringens eksistens og legitimitet at ressursene utnyttes på en økologisk bærekraftig måte. Det er også viktig at reindriftnæringen sikres forutsigbare rammevilkår. Senterpartiet vil bidra til at næringen får utnyttet det store potensialet for verdiskaping som finnes ved å bedre markedsføring og salg av foredlede reinprodukter. Det vil skape næringsmuligheter iblant annet kulturformidling og turisme.

Senterpartiet vil:

- at den norske jordbruksmodellen, der de 4 grunnpilarene jordbruksavtale, markedsregulering, sterkt importvern og særskilte lover for jordbruksproduksjon og jordbrukseiendommer, ikke svekkes
- legge til rette for videre satsing innen arktisk landbruk, og jobbe aktivt for å sikre volumproduksjon til industrien i fylket
- bidra til å bevare og utvikling kortreist mat, med basis i lokale råvarer og småskala mat
- legge forholdene til rette for både heltidsjordbruk og jordbruk i kombinasjon med annen virksomhet
- for å opprettholde en selveiende bondestand ved en skjerpet praktisering av bo- og driveplikten
- jobbe for håndhevelse av jordloven, slik at langsiktige leieavtaler på jordarealer kan oppnås
- arbeide for å opprettholde kulturlandskapet med å være aktiv i rovviltspørsmål, bidra til å ta i bruk ny beiteteknologi og stimulere næringa til beiting i kulturlandskap og utmark. Her må vi synliggjøre verdien av dette, spesielt i forhold til utvikling av reiselivet
- jobbe for ei sterk satsning på landbruksforskning i landsdelen, særlig innen planteforedling og sortsutvikling
- bidra til opprettholdelse og videreutvikling av næringsmiddelindustrien
- sikre at jordbruket gis muligheter til innovasjon gjennom å styrke støtte til produktutvikling, nyskaping, merkevarebygging og FoU i regionen
- utvikle gode støtteordninger for investeringer av landbruksbygg og generasjonsskifte, gjennom å gi støtte til modernisering og investering i jordbruket til unge bønder
- satse på utvikling av skogen og arktisk tre som mulighet for verdiskaping
- stimulere til større avvirkning av hogstmoden skog i fylket, samt å øke innsatsen for kultiveringsarbeid i skogen innen rammen for en bærekraftig utvikling
- jobbe for økt bruk av- og foredling av lokale skogprodukter, både til tradisjonell trelast, energi fra skog, samt nye bruksområder
- styrke samarbeidet mellom landbruksnæringa og de videregående skolene med naturbrukslinje. Den faglige og teknologiske utviklingen går raskt, og framtidens brukere og ansatte må ta del i dette
- at arktisk landbruk blir styrket som studium ved Norges arktiske universitet
- at de enkelte reinbeitedistrikt må sikres tilstrekkelig ressurser slik at de får mulighet for å delta aktivt i planprosesser, for å finne frem til gode totalløsninger til beste for alle parter
- tilrettelegge for bedre infrastruktur for slakting av rein og bufe
- hindre tap av beiterett i utmark som følge av rovviltpolitikken
- aktivt jobbe for at bestandsmålene for fredet rovvilt i regionen er på et nivå som gjør aktivt beitebruk mulig, dermed og sikre effektivt uttak av rovdyr
- at det innføres vernestopp i fylkestingsperioden av natur- og friluftsområder i landsdelen
- sikre og videreutvikle de regionale avdelingene i Veterinærinstituttet som har en nøkkelrolle i beredskap for dyrehelse og mattrygghet

1.3. Mineralnæringen

Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for å ta ut verdiene som ligger i norske mineraler og bergarter. Mineralnæringen må utvikles på en miljømessig måte slik måte at hensynene til sysselsetting, verdiskaping, lokal kompetanseutvikling og miljø blir ivaretatt. Utvinning av mineraler må gjøres i samråd med primær- og havbruksnæringene.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen sammen med andre offentlige instanser bidrar til å legge til rette for utvikling i mineralnæringen. I denne sammenheng er satsing på forskning og utvikling av leverandørindustri av sentral betydning.

Senterpartiet vil:

- at fylkeskommunen gjennom samarbeid med mineralnæringen, forsknings- og utdanningsinstitusjoner skal bidra med tilrettelegging for utvikling av næringen
- styrke utdanning innen gruvnæringen
- at mineralavgift av utvinnede mineraler tilfaller berørte kommuner

1.4. Reiseliv

Reiseliv er en viktig næring i Troms både for sysselsetning og verdiskaping, og det vil bli stadig viktigere for å utvikle nye arbeidsplasser. Vi mener at en samlet markedsføring og produktutvikling er viktig for å oppnå dette. Det særegne som Troms har å tilby, reiseliv og turisme, har lenge vært en stor og viktig næring i nord. Det vil bli stadig viktigere å utvikle nye arbeidsplasser både for sysselsetning og verdiskaping, og for konkurransen fra internasjonale selskaper.

Vakker natur, den samiske kulturen, midnattssol, mørketid, nordlys og det eksotiske i å være del av en geografisk ytterkant i Europa, har ført til at mange ønsker å besøke landsdelen. Det er særlig innen vinterturismen og «nordlys-turismen» at veksten de senere år har vært størst. Dette bør markedsføres enda mer enn i dag. Konkurransen fra våre naboland er hard, og det er på kunnskap om markedet og markedsføring og kvalitet i tilbudet at Troms og landsdelen skal vinne. Den fylkeskommunale satsingen på turisme må økes.

Senterpartiet vil:

- legge til rette for vekst i turistnæringen og da med særlig vekt på miljø- og økoturisme som forankres i vår regionale kultur og tradisjon. Samt styrke utdanningen innen reiseliv
- tilføre ressurser til utvikling av økt samarbeid mellom mindre lokale bedrifter som sikrer mulighet for å tilby komplette turisttilbud
- at regelverket for turistfiske må overholdes, og aktørene må ansvarliggjøres
- at nasjonal turistveg med tilhørende infrastruktur må utvikles videre
- sikre og styrke satsingen for utvikling av reiselivet i nord gjennom Nord Norsk Reiseliv
- samarbeide med andre viktige næringer og sektorer slik som sjømat, landbruk, reindrift, kultur og festivaler for utvikling av reiselivet
- tilrettelegge for at eksisterende verna områder i Troms kan brukes i reiselivssammenheng samtidig som at verneformålene bevares, samt bidra til utvikling av besøkssenter for nasjonalpark i Troms
- jobbe for videreutvikling av regionale charterfond for å få økt turisttrafikk fra utlandet
- legge til rette for dispensasjon for persontransport for reiselivsaktører
- at det utarbeides et nytt regelverk for turistfiskeaktører som tar høyde for dagens utfordringer i forhold til volum og kontroll. Gjennom dette regelverket må aktørene kunne ansvarlig gjøres.
- legge til rette for veksten i reiselivet og etablere bærekraftig besøksforvaltning Dette for å sikre nødvendig tilrettelegging, informasjon, søppelhandtering,

toalettfasiliteter og regulering, slik at utfartsområder og reisestrekninger ivaretas. Antall tilgjengelige toalettfasiliteter langs E6 og trafikkerte turistveier må økes.

1.5. Energi og petroleum

God kapasitet og tilgang på kraft er av avgjørende betydning i Troms. Noe som er viktig for å sikre kommunikasjonslinjer, mulighet for næringsvirksomhet, utvikling og beredskap. Senterpartiet vil arbeide for at alle skal ha tilgang på lik forsyningssikkerhet for elektrisk kraft og bredbånd i hele fylket. Tilgang på elektrisk kraft er et viktig premiss for utvikling i Troms, og det vil være nødvendig å øke kraftproduksjonen for å kunne møte fremtiden. Oppgradering og effektivisering av dagens vannkraftverk må prioriteres.

1.5.1. Petroleum

Senterpartiet er opptatt av at den økte petroleumsvirksomheten i nord skal gi ringvirkninger i form av verdiskapning, velferd og sysselsetting i Nord-Norge. Senterpartiet vil arbeide for satsing innen næringsutvikling, leverandørutvikling og kompetansebygging for å oppnå dette. Landsdelen har sterke tradisjoner i tradisjonell verfts- og verkstedindustri, som gir et godt utgangspunkt for aktiv deltakelse i olje- og gassnæringen. Utviklingen i nordområdene, og spesielt perspektivene knyttet til petroleumsaktivitet i Barentshavet, åpner nye muligheter for næringsutvikling og verdiskapning i Nord-Norge.

Over tid er det bygd opp et sterkt oljemiljø i Harstad som Senterpartiet mener det er viktig å bygge videre på, og at tillagte oppgaver opprettholdes og videreutvikles. I tillegg mener Senterpartiet at det er viktig at Tromsø med sitt forsknings- og kompetansemiljø i sterkere grad må delta aktivt i utviklingen av oljeindustrien i nord. Senterpartiet vil arbeide for videreutvikling av disse kompetansemiljøene, samt viktige næringsmiljø som er etablert i Tromsø innenfor denne sektoren.

Senterpartiet mener den nye geopolitiske situasjonen i nord med energi i sentrum betyr nye utfordringer, samt store muligheter for Troms. For å lykkes kreves det imidlertid en aktiv politikk og en bevisst satsing for å legge til rette for at landsdelen får sin andel av den aktivitet og verdiskapning som følger av petroleumsutviklingen i Barentshavet. Samtidig må hensynet til miljø og bærekraftig forvaltning, basert på kompetanse, ha et sterkt fokus. Når det gjelder oljeomlasting, og plassering av flytende oljeterminaler i våre fjorder, så skal føre- var-prinsippet legges til grunn. Det må stilles strenge miljøkrav av hensyn til fiskeressursene. Senterpartiet krever etablering av flere oljeverndepot i Troms, samtidig som det må inngås avtaler med alle fartøy som kan være hensiktsmessige. Opplæring og øvelser må få økt fokus. Skipstrafikk knyttet til olje og gass langs kysten vår medfører utslipp av ballastvann og må renses før utslipp.

Senterpartiet vil at Troms fylkeskommune skal være en aktiv og offensiv regional deltaker i nordområdeutviklingen.

Senterpartiet vil:

- at fylkeskommunene i Nord-Norge må videreutvikle og styrke sitt samarbeide om tilrettelegging for petroleumsvirksomhet gjennom Nordnorsk petroleumsråd
- at staten må ta et større ansvar for oljeberedskapen langs kysten i nord. Tilgjengelig teknologi må benyttes i oljevernberedskapen som plasseres slik at den er raskt tilgjengelig. Beredskapen må dimensjoneres og tilrettelegges for særlig sårbar natur og havområder, slik at olje- og gassproduksjon ikke skal true våre fiskeressurser
- sikre rekruttering fra landsdelen gjennom å utvikle nordnorske utdanningstilbud for oljebransjen, der oljeindustrien mobiliseres og forpliktes til å delta i utviklingen av disse, samt bruke disse tilbudene for sine egne opplæringsbehov
- at bygging av gasskraftverk skal baseres på full CO₂-rensing

- at det ikke skal åpnes for olje- og gassvirksomhet i Lofoten, Vesterålen eller utenfor Senja (Nordland 6, Nordland 7 og Troms 2). Det tillates heller ikke konsekvensutredning
- at utbygging av vindkraft skal foregå etter en helhetlig plan i tett samarbeid med berørte kommuner og andre berørte parter og næringer. Kommunene skal ha avgjørende innflytelse ved utbygging av vindkraft, i tråd med plan- og bygningsloven

Kapittel 2. Infrastruktur og samferdsel

Helhetlig og funksjonell infrastruktur er grunnleggende i folks hverdag fordi det knytter folk og næringsliv sammen, samtidig som det legger til rette for utvikling og verdiskapning. Det gjør fylkeskommunens ansvar for fylkesveier, ferge-, båt- og busstilbud spesielt viktig. Det handler om næringslivets muligheter til å få transportert ut og inn varer, det gjelder folks muligheter til å komme seg til og fra arbeid og skole, og det handler om en helt avgjørende forutsetning for vekst og utvikling i samfunnet. Satsningen på veivedlikehold og utbedringer må økes.

En godt utbygd infrastruktur med vei-, strøm- og bredbåndsnett er viktig og gjør det mulig å bo og leve tett på naturressursene.

Sammenliknet med andre områder i Arktis har fylket en relativt godt utbygd infrastruktur, og tilgangen til et utbygd vei-, strømmnett og bredbånd i hele fylket er viktige rammebetingelser for næringsutvikling.

Senterpartiet er opptatt av å sikre et godt bredbåndsnett og kraftlinjer med tilstrekkelig kapasitet og nødvendig redundans. Det er behov for økt kapasitet av kraft, økt vedlikehold og nye utbygginger.

2.1. Tilgang på elektrisk kraft

For å kunne være med på det grønne skiftet og kunne ta i bruk nye energibærere som elektrisitet, må det lages en konkret plan for hvordan produksjon av elektrisk kraft skal økes og trygges. Elektrisk kraft er et viktig premiss for utvikling i Troms, og det vil være nødvendig å øke kraftproduksjonen for å kunne møte fremtiden. Helt konkret er det viktig at å foreta prioriteringer av utbyggingsprosjekter, som gjør at utvikling som skaper bosetting, vekst og arbeidsplasser prioriteres når tilgjengelig kraft skal tildeles.

Infrastruktur som elektrisk kraft og bredbånd er ofte mindre tilgjengelig i distriktene enn i sentrale områder. Det er viktig med god strømproduksjon og godt utbygd nettinfrastruktur for å sikre tilgjengelighet og lave stabile kraftpriser til nærings- og samfunnsnivå.

Senterpartiet mener det er viktig å sikre nødvendig utbygging av distribusjonsnett for strøm i områder der det er behov for dette.

Senterpartiet vil at dagens regime med anleggsbidrag ved utbygging av kraft må endres, slik at dette ikke rammer kraftutbygging og næringsutvikling i distriktene.

Troms vil om få år gå fra å ha et kraftoverskudd til et kraftunderskudd. I dag har Nord-Norge et kraftoverskudd, hvor det største overskuddet finnes sør for Saltfjellet, mens Finnmark allerede har et kraftunderskudd. Det er behov for oppgradering av strømmettet og kapasiteten er for lav. Noe som fører til at kraftoverskudd ikke uten videre kan overføres til steder med underskudd. Senterpartiet går derfor imot elektrifisering av Melkøya med landbasert kraft.

Med bakgrunn i en kraftig endret sikkerhetspolitisk situasjon i Europa etter Russlands angrep på Ukraina, er Senterpartiet opptatt av at den strømproduksjonskapasiteten som gasskraftverket på Melkøya representerer, under enhver omstendighet må bevares av rene beredskapshensyn.

Fiskeriene utgjør en bærebjelke i verdiskapninga langs kysten av Nord-Norge. Ved eventuell framtidig utbygging av havvindanlegg i vår region, må regjeringa i størst mulig grad unngå at slike anlegg legges på viktige fiskefelt til fortrenghet for tradisjonell fiskeriaktivitet. Ved eventuelle framtidige havvindetableringer, må fiskerinæringas ulike organisasjoner trekkes inn i planarbeidet på et tidlig stadium.

Den delen av infrastrukturen staten har ansvaret for, er det vel så viktig å ha et sterkt fokus på. Senterpartiet vil ta viktige grep og prioriteringer som sikrer en framtidsrettet utvikling for Troms, både når det gjelder veg, gang- og sykkelstier, havner, båt, fly, jernbane, telefoni og bredbånd. Senterpartiet vil fortsatt jobbe for gjennomslag for større tiltak på riksvegnettet i nasjonal transportplan, prioritert av Troms fylkeskommune

2.2. Fylkesveiene

Trygge og gode veier er avgjørende for å kunne ha hele Troms i bruk. Standarden på våre veger må være slik at framkommeligheten sikrer innbyggere og næringsliv at behovene i hverdagen løses og at lokalsamfunn kan se framtida lyst i møte. Senterpartiet vil gjennomføre det vedtatte fylkesveiløftet for Troms for å ruste opp fylkesveiene i fylket. Dette løftet er viktig for å kunne frigjøre vedlikeholdsmidler for kunne gjennomføre ytterligere opprusting av fylkesveiene.

Etterslepet på de 3000 km fylkesveg vi har i Troms, er fortsatt stort og Senterpartiet vil jobbe aktivt for å få redusert etterslepet. Senterpartiet vil at staten skal ta et betydelig økonomisk ansvar gjennom et nasjonalt ettersleppsprogram. Senterpartiet vil fortsette gjennomføring av en felles «kyst til marked» strategi for fylkesveiene, som følge av den kraftige økningen i næringstransporten siste årene, og behovet for prioritering av en helhetlig sammenhengende infrastruktur. Senterpartiet vil fortsette dette arbeidet sammen med næringsorganisasjoner og andre gode samarbeidspartnere med samme mål.

Senterpartiet vil:

- følge opp de vedtatte fylkesveginvesteringene i gjeldende handlingsplaner for fylkesveg i Troms.
- jobbe for å øke rammene til et særskilt fylkesveiløft i Troms
- jobbe for et nasjonalt ettersleppsprogram for fylkesvegene, og i særdeleshet for viktige næringstransportveier
- ha et sterkt fokus på trafikkisikkerhetsarbeidet
- jobbe for at staten skal ta kostnadene for å oppgradere veier som er viktig for Forsvaret
- jobbe for statlig konseptvalgutredning og gjennomføring av nye store samferdselsprosjekter i Troms:
 - utrede innfart til Tromsø over Ullsfjord, Nordområdeveien
 - utrede innfart til Tromsø over Malangen
- jobbe for å ruste opp fylkesvegtunellene, og være en pådriver for at staten skal ta sin del av det økonomiske ansvaret for dette
- jobbe for å utarbeide en handlingsplan for, og sette av midler til nye gang- og sykkelveier

2.3. Kollektivtilbud

Senterpartiet i Troms er opptatt av at kollektivtilbudet som fylkeskommunen har ansvar for, skal oppleves som enkelt, samordnet, forutsigbart og effektivt for innbyggerne. Buss, båt og fergedrifta som fylkeskommunen har ansvar for, må drives og utvikles slik at flest mulig som har behov for, og kan benytte seg av det, opplever det som et tilbud som løser viktige transportbehov i hverdagen.

Senterpartiet vil:

- lage et system for bestillingstransport der det ikke er økonomisk forsvarlig å ha faste bussruter
- legge til rette for at flest mulig skal ha muligheten til å kunne velge å reise oftere med buss og at bussforbindelser er samordnet med båt og flyruter
- jobbe for at staten tar sin del av ansvaret for oppfølgingen av bypakker og byvekstavtaler, herunder arbeidet med en fullverdig byvekstavtale for Tromsø
- gjennom samarbeid med stat og aktuelle bykommuner jobbe for tiltak som gir mulighet for vekst i bussbruken
- jobbe for at staten tar ansvar for et gratis båt-tilbud til veiløse samfunn som ikke har et fergetilbud. I praksis vil det si at hurtigbåttilbud til disse bygdene skal bli gratis både for å frakte folk og gods
- få reversert rammebetingelser for drosjenæringen, slik at en er sikret et godt tilbud i hele fylket
- revitalisere og forsterke ordningen med "Hjem-for-en-50-lapp"
- åpnes for flere flyruter til/fra/via Bardufoss lufthavn. Primært rute til/fra Bodø, og videre øst til Finnmark
- jobbe for sykkelparkering ved busslommer og terminaler tilknyttet fylkets kollektivtransport

2.4. Skredsikring

Troms har store utfordringer knyttet til rasutsatte strekninger, særlig på fylkesveiene. Senterpartiet vil jobbe for at nasjonal skredsikringsplan følges opp med tilstrekkelige statlige midler, slik at nødvendige prioriterte skredsikringstiltak kan gjennomføres for næringsliv og innbyggerne på fylkesvegnettet.

Stort behov og en begrenset tilgang på økonomiske ressurser, gjør at fylkeskommunen må benytte løsninger med skredtårn, aktiv overvåking og utløsning av skred som et første tiltak alle steder dette er mulig.

Sikkerhet på veiene er viktig for alle som ferdes på våre veier, og slike løsninger medfører at vi får sikret mer innenfor de økonomiske rammene som er tilgjengelig.

Der slike løsninger ikke fungerer, vil Senterpartiet sette av penger til tradisjonell sikring.

Senterpartiet vil:

- jobbe for et nasjonalt rassikringsprogram, der man får sikret viktige rasutsatte riks- og fylkesvegveistrekninger
- jobbe for økt bruk av aktiv skredkontroll og varsling som skredsikringstiltak
- følge opp allerede vedtatte prioriteringer av skredsikringstiltak i Troms
- prioriterer rassikring der det sikres trygghet og fremkommelighet for næringslivet og reisevei til/fra arbeid, barnehage og skole
- etablere et kompetansesenter for skredovervåking i nærhet til et komplekst rasområde

2.5. Fly

Flyplassene og flytilbudet til og fra flyplassene i Troms er en særdeles viktig del av den helhetlige infrastrukturen for innbyggere og næringsliv. I den sammenheng er det viktig at det samlede flytilbudet ikke bare handler om muligheten for å reise nord – sør i Norge, men like viktig for internttrafikk i landsdelen. Kostnadsutviklingen har vært slik at det ofte hindrer folk i å kunne benytte et flytilbud for å kunne komme seg til mellom ulike flyplasser.

Spesielt ser vi at kostnadene for å kunne reise internt i Nord-Norge blir svært dyrt. Troms er en del av en region der det finnes få reisemuligheter og da blir muligheten for å kunne reise med fly et viktig tilbud.

Regjeringen har lagt til rette for en halvering av prisene og vi vil arbeide for å utvide dette.

Senterpartiet vil:

- jobbe for å sikre dagens flyplass-struktur
- jobbe for å videreutvikle flyrutetilbudet inn og ut av Troms, men vel så viktig internt i Troms.
- jobbe for å få på plass en ordning der folk som er folkeregistrert i Nord-Norge får kjøpe flybilletter til reduserte priser når de reiser internt i landsdelen og mellom nord og sør
- jobbe for FOT-ruter ved Bardufoss lufthavn

2.6. Jernbane

Troms har ingen direkte jernbaneforbindelse, men en betydelig del av varetransporten kommer til området via jernbane (Ofotbanen). (Kort tekst som viser behovet for Nord-Norgebanen, klima/miljø, sjømat, beredskap og persontransport). Framtidas transport- og miljøutfordringer gjør at det for Senterpartiet er viktig å jobbe framtidig jernbaneforbindelse fra Ofotbanen og nordover og en jernbaneforbindelse til Finland.

Senterpartiet vil:

- jobbe for at pågående utredning av Nord-Norgebanen resulterer i at Stortinget gjør beslutninger i behandlingen av neste nasjonal transportplan, som innebærer vedtak om bygging av en Nord-Norgebane med sidearm til Harstad
- jobbe for en realisering av jernbaneforbindelse fra Skibotn til jernbanenettet i Finland. Med Finland med i NATO vil en slik jernbaneforbindelse være med på å styrke totalforsvaret av nordområdene

2.7. Sjøfart

Økningen av den samlede transporten inn og ut av fylket og landsdelen, gjør at det må tas politiske grep som legger til rette for mere transport fra vei til sjø. Senterpartiet er opptatt av at det utvikles og etableres nye og framtidsrettede muligheter for sjøtransport. Oppfølging av nasjonal transportplan i forhold til havneinfrastruktur er også svært viktig for å muliggjøre økt sjøtransport framover.

Senterpartiet vil:

- bidra til at en større del av godstransporten kan flyttes til sjø
- jobbe for at Hurtigruta fortsatt skal ha en viktig rolle i godstransporten for mange steder langs kysten, og at det ved neste anbudsutlysning kreves skip som kan ta både gods og kjøretøy
- delta aktivt i arbeidet med den nordlige maritime korridor
- jobbe for å sikre nødvendig godstransportkapasitet langs hele kysten av Troms og Finnmark

2.8. Kommunikasjon, bredbånd/fiber/mobildekning

I dagens samfunn der innbyggere, lokalsamfunn og næringsliv er avhengig av å kunne ta i bruk stadig flere digitale løsninger, er det avgjørende for en positiv samfunnsutvikling at den digitale infrastrukturen er utbygd i hele landet med god nok kapasitet. Det gjelder så vel bredbånd som telefoni.

I dagens samfunn der innbyggere, lokalsamfunn og næringsliv er avhengig av å kunne ta i bruk stadig flere digitale løsninger, er det avgjørende for positiv samfunnsutvikling at den digitale infrastrukturen er utbygd i hele landet med god nok kapasitet. Det er en offentlig oppgave å sikre denne infrastrukturen, og staten har et ansvar for å sikre dette for alle. Senterpartiet vil fortsatt stå på for at det skal være en realitet.

Troms har gjennom Bredbåndsfylket AS vist hvordan bredbåndsutbygging kan gjøres, ved at det nå er 100 % dekning av høykvalitet bredbånd frem til alle kommunesentra i fylket, videregående skoler og tannhelseklinikker. Senterpartiet er opptatt av å videreutvikle den digitale infrastrukturen i fylket. Det grønne skiftet krever sikker høyhastighetskommunikasjon for både innbyggere og næringsliv, og satsing på digital infrastruktur er avgjørende viktig for å møte framtidens krav innen bærekraft og digitalisering innenfor en rekke samfunnsområder. Senterpartiet er opptatt av å bruke Bredbåndsfylkets kunnskap og kompetanse som regional utviklingsaktør til beste for innbyggerne og næringslivet, og er opptatt av videreutvikling og å utøve et aktivt eierskap i selskapet.

Senterpartiet vil:

- jobbe for videreutvikling av høyhastighetskommunikasjon og økt sikkerhet for befolkning og næringsliv i fylket
- jobbe for økt satsing på digital infrastruktur for å møte framtidens krav innen bærekraft og digitalisering
- jobbe for at staten i større grad bidrar til å finansiere utbygging av lokale aksessnett
- jobbe for at staten tar sitt ansvar for at innbyggere og næringsliv i hele Troms har tilfredsstillende post- og telefoniløsninger
- jobbe for styrket DAB- dekning i hele fylket
- jobbe for å beholde FM- nettet for å sikre kommunikasjon og beredskap. FM- nettet er viktig for områder som mangler DAB- dekning

2.9. Fiskerihavner

Fiskerihavnene er en helt avgjørende infrastruktur for fiskerinæringa i Troms. Der fiskerihavnene også er, og kan være viktig for annen nærings- og samfunnsutvikling, må dette ivaretas på en god måte.

Senterpartiet vil:

- at staten må prioritere grunnleggende infrastruktur for kystsamfunn og næringsliv, og sikre oppgradering av havnene
- følge opp de vedtatte prioriteringene av fiskerihavntiltak i Troms
- jobbe for at Troms, som har store udekkede behov for tiltak på fiskerihavnene, gis økonomisk mulighet til å gjennomføre nødvendige tiltak
- jobbe for økte bevilgninger for å få opp tempoet i oppgradering av havner og farled
- jobbe for at næringshavner må bygges ut

Kapittel 3. Kompetanse og opplæring

3.1. Videregående opplæring - Norges beste fylke å gå på skole i

Senterpartiet vil at Troms skal være landets beste fylke å gå på skole i, og vi er opptatt av at utdanning fortsatt skal være en offentlig oppgave. Troms skal være et fylke hvor elevene trives på skolen, med nulltoleranse for mobbing og med fokus på mestring og gjennomføring. Vi vil legge til rette for at flest mulig elever i den videregående skolen gjennomfører utdanningen, og forebygge frafall. Innsatsen for å sørge for at flere klarer å gjennomføre skoleløpet, må starte tidlig.

Kvalitet og gjennomføring

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunens ansvar for opplæringstilbud for ungdom og voksne skal gis høy prioritet, og at fylkeskommunen skal legge til rette for elevene skal få høy kvalitet på den opplæringen de har rett til. Vi er opptatt av å sikre alle elever et fullverdig rådgivningstilbud og ha sterke regionale karrieresentre. Samarbeidet med næringsliv, kommuner og andre offentlige aktører må styrkes for å sikre praksisplasser og læreplaner. Vi er opptatt av å legge til rette for utdanningsvalg der det er vekslingsmodeller/samspillsmodeller, slik at teori og praksis går hånd i hånd i utdanningsløpet. Senterpartiet jobber for at utstyrsstipendet i videregående opplæring skal samsvare med reelle kostnader, slik størrelsen på lommeboka skal ikke få bestemme verken kvaliteten på utdanningen, eller muligheten til å utdanne seg i vårt fylke.

Desentralisert skoletilbud og Norges mest innovative skolefylke

Senterpartiet er en forkjemper for et desentralisert skoletilbud, og gode utdanningstilbud i hele fylket. Det er en målsetting at flest mulig elever på videregående skole skal ha tilstrekkelig med skoletilbud innen dagpendleravstand fra hjemstedet, slik at de kan bo hjemme lengst mulig. Senterpartiet vil legge til rette for at borteboere skal kunne fullføre utdanningen sin samtidig som de lever et godt liv. Derfor mener Senterpartiet at borteboerstipendet må samsvare med reelle utgifter, samt sikre borteboere reelle muligheter for å reise hjem i helgene.

Senterpartiet vil sikre trygghet og forutsigbarhet i skole- og tilbudsstrukturen, og vi vil opprettholde alle skoler og skolesteder i perioden. Vi er opptatt av å utvikle digitale løsninger for å sikre at Troms-skolen er Norges mest innovative skolefylke. Senterpartiet vil gjennomføre den vedtatte skolebruksplanen for oppgradering av skoler og bygging av elevhybler.

Kompetanse for fremtiden

For å utnytte det enorme potensialet som ligger i Troms som ressursregion, er vi opptatt av å stimulere ungdommen til å gjøre utdanningsvalg som kvalifiserer til jobber i det nordnorske arbeidslivet. Fremtidens arbeidsliv i Troms vil kreve høyere omstillingsevne, flere med relevant utdanning og flere fagarbeidere. Senterpartiet er derfor opptatt av at samspillet mellom fylkeskommunen, næringslivet og utdanningsmiljø gjennom Kompetanseforum Arktis skal videreføres.

Senterpartiet er opptatt av at Troms skal være en pådriver for styrkingen av de samiske språkene, kulturen og kunnskapen om samisk historie og levesett. Det er en målsetting at flere skal både velge og fullføre samiskopplæring. Vi er opptatt av å legge til rette for styrking av kvensk språk, slik at det blir mulig for flere å velge dette faget i den videregående skolen.

Senterpartiet vil:

- at flest mulig elever kommer inn på sitt førstevalg nær sitt hjemsted, og at flest mulig elever skal få bo hjemme mens de gjennomfører videregående utdanning
- opprettholde en desentralisert skolestruktur, ha en desentralisert tilbudsstruktur og offensiv satsing på teknologi og nye pedagogiske og organisatoriske modeller
- at utdanningstilbud i den videregående opplæringen samsvarer med behovene for faglært arbeidskraft i næringsliv og i offentlig sektor
- arbeide for en skolestruktur som gir flest mulig elever muligheten til å bo hjemme under utdanningen, innenfor dagpendelavstand
- at fylkeskommunen ved eventuelle justeringer av tilbudsstruktur har en god dialog med alle berørte parter
- at borteboere skal sikres et godt og sikkert tilbud ved hjelp av elevhybler eller vertsfamilier
- at reiseruter gir reelle muligheter for borteboere å reise hjem i helgene
- jobbe for at borteboende elever under 18 år kan få en utvidet stipendordning
- ha et særlig fokus på videreutvikling av tilbud ved de mindre skolene og skolestedene for å styrke disses mulighet til rekruttering av elever

Kvalitet og utvikling

- at utdanningstilbud i den videregående opplæringen samsvarer med behovene for faglært arbeidskraft i næringsliv og i offentlig sektor
- at de videregående skolene får ressurser til utvikling av nye metoder for tidlig veiledning av elever i overgangen ungdomsskole – videregående skole, som utplasseringer av ungdomsskoleelever i den videregående skolen
- arbeide for å videreutvikle regionale karrieresenter som skal ha ansvaret for rådgivningstjeneste i den videregående skolen, samt i overgang grunnskole, videregående skole og videregående skole, universitet/høgskole
- at elevdemokrati og elevmedvirkning har en sentral plass i opplæringen
- legge til rette for satsing på realfag og ny teknologi både i studiespesialiserende programområder og i de yrkesfaglige programområdene
- opprettholde et bredt fylkeskommunalt skoletilbud og landslinjer
- fortsette satsingen på opplæring i entreprenørskap gjennom ungdomsbedrifter, samt videre utvikling- og etablering av entreprenørskap som utdanningsmulighet til de ulike programområdene
- iverksette tiltak for å sikre gjennomføring i den videregående skolen, samt oppfølgingstiltak for de som velger å slutte på videregående skole
- stimulere til økt opplæring i internasjonalt arbeid – spesielt på Nordkalotten
- at skolebibliotekene ivaretas og utvikles som gode læringsarenaer som fremmer trivsel og intellektuell utvikling
- jobbe for at nedskrivningsordning for studielån videreføres

Lærlinger

- at de som fullfører yrkesfaglig utdanning sikres mulighet for lærlingplass
- at det i offentlige anbud blir lagt inn krav om at leverandører og underleverandører har lønns- og arbeidsvilkår etter gjeldende hovedregler i arbeidslivet, lærlingplasser og at de er registrert i norske skatte- og avgifts register
- stille krav om minst tre lærlingplasser per 1000 innbygger i kommunen, og minst tre per 5000 innbygger i fylkeskommunen
- øke lærlingtilskuddet
- at det stilles krav til bedrifter ved anbudsinnngåelse om at de må være lærebedrift, og at de må ha lærling på oppdragsstedet. Dette må også gjelde utenlandske bedrifter.
- at fylkeskommunene i samarbeid med bedrift og opplæringskontor skal ha hovedansvaret for oppfølging av yrkesfagelever gjennom hele det fireårige løpet

(både læretid og skoletid). Lærlingene skal ha tilgang til skolenes oppfølgingstjeneste som sosiallærer, skolehelsetjeneste og rådgivningstjeneste.

- tilpasse fagbrevene bedre til arbeidslivets behov

Samisk og kvensk språk

- styrke samisk undervisning
- at fylkeskommunen tar en aktiv rolle i læremiddelprosjekter for utvikling av samiske læremidler
- styrke og videreutvikle samiske og kvensk språk og kultur i den videregående skolen.
- jobbe for at flere videregående skoler i Troms skal kunne tilby samisk og kvensk språk
- erstatte sidemålsundervisning med samisk eller kvensk (finsk) språkopplæring for de som ønsker dette
- gi muligheten for kvensk som programfag på flere læresteder
- bidra til videreutvikling av Gaisi språksenter

Fysisk arbeidsmiljø og fysisk aktivitet

- at skolene får økte ressurser til oppgradering av undervisningsmateriell, med særlig vekt på yrkesfag
- ha fokus på det fysiske arbeidsmiljøet i de videregående skolene og gjennomføring av skolebruksplanen
- legge til rette for mer fysisk aktivitet i skolen og en mer praktisk undervisning
- at det skal være to timer ekstra med fysisk aktivitet i uken. Styrke det sosiale miljøet i klassen og bidrar til at elevene finner glede i fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet har positive effekter både for læringsmiljø, læringsutbytte og for fysisk og psykisk helse.
- satse på etter- og videreutdanning for lærere og skoleledere, med sikte på å få til forutsigbare ordninger for den enkelte ansatte

3.2. Voksenopplæring

Senterpartiet er opptatt av at voksne som har behov for videregående opplæring sikres et godt tilbud, med reelle muligheter til gjennomføring. Noe som også er viktig for voksne med behov for rekvalifisering.

3.3. Fagskoleutdanning

Arbeidslivet har et stort behov for ansatte med høyere yrkesfaglig utdanning, og for Senterpartiet er det viktig å prioritere at våre fagarbeidere i Troms har tilgang på en god utdanning. Senterpartiet i regjering har satset på fagskolene i nord, med både nye studieplasser og mer midler.

For å styrke kompetansen i nord, er det viktig at fylkeskommunen fortsetter å prioritere høyere yrkesfaglig utdannelse.

Senterpartiet vil:

- sikre fagskoletilbudene i samarbeid med næringslivet
- styrke og videreutvikle fagskolen også innenfor maritime fag
- sikre videre videre satsing på «blått kompetansesenter»

3.4. Høyere utdanning

Senterpartiet er opptatt av at Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, skal holde høy standard på forskning og utdanning. Ved å bruke disse institusjonene til ulike oppdrag i fylket, vil det utvikles kompetanse som ulike lokale brukere kan dra nytte av.

Det er viktig at disse institusjonene blir kjent med næringslivets og samfunnets behov for utvikling av høyere kompetanse.

Utdanning, veiledning og forskning som tilpasses disse behovene vil være sentrale betingelser for den samfunnsutviklingen landsdelen står overfor.

Senterpartiet vil arbeide for at fylkeskommunen bidrar til at høyere utdanning i større grad kan desentraliseres, slik at høyere utdanning, videreutdanning og kompetanseheving kan bli rimeligere for deltakerne og oppdragsgivere, og mulig å gjennomføre ved studiesentre i Troms. Tilgang til bredbånd og digitale løsninger styrker muligheten til desentraliserte studier ved studiesentrene.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen skal være en pådriver for at Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, legger til rette for flere studier på campus utenfor Tromsø og ved studiesentrene, og at kommuner, næringsliv og innbyggerne kan ha innflytelse på etterspørselen av tilbud. Senterpartiet vil arbeide for å stimulere til samarbeid mellom utdanninginstitusjonene og etablerte strukturer for utvikling av lokale læringsarenaer i distriktene gjennom studiesentrene, og prioritere økt utdanning av helsepersonell og lærere, regionalt og lokalt. Dette vil gi befolkningen økt mulighet å ta etter- og videreutdanning nært der de bor.

Senterpartiet vil:

- styrke høyere utdanning for å sikre kompetent arbeidskraft i fylket
- arbeide for at universitetet skal tilby mer desentralisert utdanning til distriktene gjennom flere styrkede campuser og studiesentre for å gi befolkningen mulighet å ta etter- og videreutdanning nær der de bor
- arbeide for økt samhandling mellom universitetet, kommuner og næringsliv for utvikling av desentraliserte utdanningstilbud

Kapittel 4 . Kultur og idrett

Idretts- og kulturlivet står sterkt både i bygd og by i Troms, og bidrar til god folkehelse, identitetsbygging og bolyst. Idrett og kultur er, og skal fortsatt være, en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Troms. Innbyggerne i hele Troms skal ha tilgang på gode kulturelle opplevelser og disse har betydning for folkehelse og livskvalitet, både gjennom opplevelse, men også gjennom mestring og utvikling av eget talent. Det å delta i aktiviteter innenfor kultur og idrett er også viktig for å føle tilhørighet til lokalsamfunnet, og bidrar til inkludering. Troms skal også fortsette å være en arena for større internasjonale idrettskonkurranser.

4.1. Kultur

Senterpartiet mener vi må ha et løft for den kulturelle grunnmuren vår – det lokale kulturlivet, der må vi som region bidra. Det må satses lokalt og bidra til at veksten i kulturmidler brukes for å bidra til mer kultur nær folk i hele Troms.

Kultur beriker livene til innbyggerne og de gir mer bolyst i kommunene. Kulturen gjør fylket vårt mer attraktivt.

Senterpartiet anser vår flerkulturelle arv fra de «tre stammers møte» som en styrke. Vi ønsker å ivareta og videreutvikle den levende folkekulturen som i dag eksisterer i fylket ved å legge til rette for kunst- og kulturarrangementer.

Senterpartiet anser det frivillige arbeidet fra organisasjoner og idrettslag som viktige bærebjelker i samfunnet vårt. Idrett og fritidsaktiviteter er også viktige ingredienser for en god folkehelse og livsglede. Vi ønsker å utvikle et fylke med en stolt identitet og et sterkt samhold.

Senterpartiet vil:

- styrke den regionale teatersatsingen
- sikre langsiktig forutsigbar finansiering til kulturarrangementer og støtte opp om festivalmangfoldet i hele fylket
- fortsette den kulturelle skolesekken og kulturelle spaserstokken
- styrke kulturminne- og museumsarbeidet for samisk kultur og nasjonale minoriteter
- få på plass flere kulturelle møteplasser i fylket, der fellesrom og fellesområder skal være med i planleggingen av utearealer, boligområder og offentlige bygg
- at alle kommuner sikrer at nye innvandrere og flykninger får et introduksjonsmøte med frivilligheten som finnes lokalt
- styrke samarbeidet på Nordkalotten mellom Norge, Sverige og Finland
- at museumsarbeid, spesielt rettet mot kystkultur, innlandskultur og polaraktiviteter styrkes og videreutvikles
- at arbeidet med forsvarets historie ved Troms Forsvarsmuseum styrkes
- styrke regionsmuseums rolle i kulturformidlingen gjennom økte rammer
- støtte utviklingen av kulturinstitusjonenes rolle i møtet med turistnæringen

4.2. Idrett

Idretten tilrettelegger noen av de viktigste møteplassene i sine lokalmiljøer. Senterpartiet vil føre en idrettspolitik som stimulerer mange til å være fysisk aktive, og som samtidig ivaretar de som har talent til å kunne satse på idretten. God idrettspolitik er god folkehelsepolitikk. Derfor er oppbygging av lavterskeltilbud utenom den organiserte idretten en viktig del av den helhetlige idretts- og friluftslivspolitikken. Det må bygges flere idrettsanlegg for å sikre økt aktivitet i befolkningen og imøtekomme idrettens behov.

Etter pandemien har vi opplevd en markant reduksjon innenfor den organiserte idretten, som igjen har ført til mer inaktivitet blant befolkningen. Et bredt tilbud til barn og unge innenfor idretten er viktig for både folkehelse og inkludering. Vi ønsker også å inkludere idretts for funksjonshemmede og psykisk utviklingshemmede i aktivitetene rundt om fylket

Frivilligheten utgjør bærebjelken både innenfor kultur og idretten, og Senterpartiet vil jobbe for økt støtte til frivillige lag og foreninger.

Senterpartiet vil:

- styrke frivillige lag og foreninger gjennom aktivitetsmidler
- arbeide for et anleggsløft for idretten i Troms ved en økning i den nasjonale spillemiddelordningen
- legge til rette for økt samarbeid innenfor idretten på Nordkalotten
- arbeide for en mer rettferdig reisefordeling ved nasjonale konkurranser
- støtte opp om internasjonale idrettskonkurranser i Troms for å skape attraksjonskraft, reiselivsutvikling og bolyst
- økt støtte til fylkeslekene for utviklingshemmede
- promotere utvidet/avsluttende vintersesong i nord for alle skiidretter

Kapittel 5. Helse

Som en del av de helt nødvendige samfunnsfunksjonene er det avgjørende at landsdelen vår har en tilfredsstillende helsetjeneste på alle områder. Samhandlingen mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten må videreutvikles med fokus på likeverdighet i forhold til hvor du bor. Alltid må prinsippet være at pasienten/brukeren skal være i fokus.

Senterpartiet vil sikre en god og likeverdig helsetjeneste i hele Troms, og vi vil ha enn sterk offentlig helsetjeneste over hele fylket. Det skal være lik tilgang på spesialisthelsetjenesten uansett hvor du bor. Senterpartiet vil være en pådriver for at sykehusene i fylket skal ha de rammene som trengs for en forsvarlig drift og et likeverdig tilbud uavhengig av hvor man bor.

UiT Norges Arktiske Universitet og tannlegeutdanningen i Tromsø er viktige i utviklingen av gode helsetilbud i landsdelen. Senterpartiet vil bruke sin politiske innflytelse på å videreutvikle disse institusjonene, fordi de er fundamentet i utdanning av helsepersonell og forskning og utgjør et viktig fundament i tryggheten til befolkningen i Nord-Norge. Som fylkeskommune må vi bidra til rekruttering innen helseyrkene. Vi må legge til rette for fremtidens utfordringer innen helse sektoren. Nye måter å gi tjenester på er viktig for å ta høyde for fremtidens demografiutvikling og for å kunne gi gode og trygge tjenester i både by og distrikter.

Tannhelsebehandlingene skal ikke økes og det skal gis et forsvarlig tilbud på den offentlige siden i Troms.

Senterpartiet vil:

- øke fokuset på rekruttering av helsepersonell
- ha en velfungerende offentlig helsetjeneste
- støtte opp om trygge rammer til offentlige sykehus
- ha økt fokus på å forebygge internett-angrep
- styrke arbeidet rundt forebygging og behandling innen psykisk helsevern
- vi skal bedre kvaliteten og reisetid på pasientreisene og at den reelle kostnaden ved reisen skal dekkes
- at i alle helsetilbud, tjenester og forebyggende tiltak, skal det ivaretas at den samiske befolkningen får et likeverdig tilbud på sitt språk

5.1. Folkehelse

Folkehelse er befolkningens helsetilstand. Fysisk, psykisk og miljømessige forhold påvirker helsetilstanden. Folkehelsearbeid må styrkes på alle forvaltningsnivå og i alle samfunnssektorer, gjennom samarbeid som forplikter, fordeler ansvar og stimulerer til handling. Vi må tørre å iverksette tiltak basert på erfaring og kunnskap ervervet gjennom forskning og utprøving.

Gjennom systematisk innsats innen forebygging av sykdom og skade skal vi fremme god folkehelse. Vi må øke fokuset på psykisk helse og på ernæring tidlig i livet. Det må fortsettes med det gode arbeidet med tilrettelegging av turstier i naturen. Vi må bidra til at fylkeskommunen øker innsatsen mot innsats for folkehelse.

Senterpartiet vil:

- bidra til kommunene med tilrettelegging av turstier, gang- og sykkel veier
- legge til rette for flere lavterskeltilbud ute i naturen
- øke potten med tildeling til fritidsaktiviteter
- at gode samarbeidsprosjekt med frivillige og grunneiere med tanke på at «marka er for alle»

- arbeide for styrking av frivillighetssentraler og den frivillige innsats som gjøres f.eks. i forbindelse med eldreomsorgen
- støtte etableringen og utviklingen av Frisklivssentraler i alle kommunene
- utvikle gode tilbud opp mot kostholdsveiledning
- sørge for at folkehelsearbeid opp mot overvekt med fokus på fysisk aktivitet og kosthold startes tidlig
- styrke friluftsrådene i fylket

5.2. Tannhelse

Tannhelse er en viktig del av kroppen og helsen vår. God tannhelse er god folkehelse. Det er bedre og forebygge en og reparere. Senterpartiet vil at en større del av tannlegeutgiftene til innbyggerne skal dekkes over folketrygden.

Senterpartiet vil:

- jobbe for at tannlegebehandling må inn i egendelsordningen på lik linje som under fastlegeordningen
- fortsette rabatterte ordning frem til fylte 26 år
- jobbe for en rabattordning til minstepensjonistene
- fortsette det gode samarbeidet med UIT rundt tannhelse
- sikre et godt og desentralisert tannhelse tilbud i hele fylket
- styrke samhandling mellom tannhelseutdanning og UIT, Norges arktiske universitet
- opprettholde dagens tannklinikker i Troms

5.3. Regionalt helseperspektiv og psykisk helse og ettervern i Troms

Senterpartiet er opptatt av at helsetjeneste-tilbudene skal gis nærmest mulig der du bor. Vi vil fortsette å utvikle en høyt kompetent tjeneste til befolkningen i alle ledd av helsetilbudet fra kommunehelsetjeneste til spesialisthelsetjeneste. Særlig når det kommer til rus/psykiatri er dette viktig.

Senterpartiet er opptatt av at folk skal føle seg trygge der de bor. Alt for mange unge i samfunnet strever med psykiske helseutfordringer. Dette strekker seg helt fra søvnløshet, bekymringer, angst og stress. For noen kan dette være starten på mer alvorlige psykiske helseutfordringer.

Vi ser en økning blant barn og unge som blir diagnostisert med psykiske lidelser har økt betraktelig de siste årene. Helsevesenet vårt må være rustet til å møte disse utfordringene. Fylkeskommunen har et særskilt ansvar med oppfølging på dette på videregående skoler der man kan være proaktiv og forebyggende.

Senterpartiet vil:

- at elevene skal få lett tilgang på psykolog
- at tilstedeværelsen av helsesykepleiertjenesten på skolen må økes betraktelig
- legge til rette for at den psykososiale rådgiveren ved skolen er en viktig faktor for å fange opp elever som sliter
- at tilbudet om psykisk helsehjelp skal være likestilt i by og distrikt
- at akuttberedskapen i distriktene ikke reduseres
- at tjenestetilbudene skal ha pasienten i fokus, ikke økonomi og geografi
- styrke rus- og psykiatritilbudet med bedre ettervern og oppfølgingstilbud nær brukerne og styrke tilbud til unge som sliter med psykiske vansker
- at distriktmedisinske senter og sykestuene må styrkes til beste for innbyggerne i regionen, slik at folk kan få mulighet til å få helsetjenester nært der de bor
- arbeide for styrking av den samiske språkkompetansen ved AMK-sentralen
- videreutvikle UNN som forsknings- og diagnostisk senter for hele regionen.
- opprettholde og styrke desentralisert utdanning, og stimulere til å få utdannet flere innen helsefag

Kapittel 6. Klima, miljø og ressursforvaltning

Senterpartiet har alltid vært opptatt av å føre en ansvarlig og bærekraftig politikk, både for nåtidens og framtidens generasjoner. Forvaltertanken står sentralt i vårt verdigrunnlag. Senterpartiets klima- og miljøpolitikk bygger på prinsipper om bærekraftig bruk, framfor blindt vern. Hensynet til klimaet, naturen og det biologiske mangfoldet står sterkt, men også til mulighetene for grønn og framtidsrettet næringsutvikling i hele fylket.

De menneskeskapte klimaendringene vil gi store utfordringer for regionen vår, men vi har også naturgitte fordeler, og gode kompetansemiljøer, til å kunne bidra til reverseringen av disse. Klima- og miljøpolitikken må derfor ses i sammenheng med en grønn næringspolitikk.

Senterpartiet vil sørge for en aktiv rovviltforvaltning, som er en sentral del av det å føre en bærekraftig klima- og miljøpolitikk. Å sikre effektivt uttak av rovdyr når det er behov for det, er helt avgjørende for at vi fortsatt skal kunne bruke utmarka til den miljøvennlige matproduksjonen i fylket.

Senterpartiet ønsker å styrke lokal forvaltning, der kommunenes rett til utøvelse av skjønn i arealsaker tillegges større betydning, både innenfor utmarksforvaltning og i plan- og byggesaker.

6.1. Klima og miljø

Senterpartiet bygger sin miljø- og klimapolitikk på prinsippet om bærekraftig utvikling. En bærekraftig utvikling møter dagens behov uten å true framtidige generasjoners mulighet til å oppfylle sine behov, og tar vare på livets mangfold på jorda. Senterpartiet er også opptatt av at de miljømål som settes, også må ses i sammenheng med muligheter for næringsutvikling.

Det er gjennom Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet og en rekke andre fagmiljø i samarbeid, bygget opp en meget sterk miljøkompetanse, som må utnyttes både nasjonalt og internasjonalt. Senterpartiet vil arbeide aktivt for videre satsing og samhandling som styrker vår miljø- og klimakompetanse, sett i sammenheng med nasjonale satsinger og vår posisjon i Arktis.

Senterpartiet mener at naturen skal forvaltes på en slik måte at man overbringer den i bedre stand til neste generasjon enn den var når man overtok. Denne tankegangen legger vi til grunn for all vår politikk. Senterpartiet har en sterk tro på forvaltertanken; gjennom god forvaltning, basert på kunnskap, skapes de beste resultatene. Mange av de verdiene vi i dag verner om er et resultat av god forvaltning. Denne tradisjonen vil vi slå ring rundt og bygge videre på. Tiltak mot forurensing må ta utgangspunkt i at den som forurenser skal betale, og Senterpartiet mener det er god grunn til å sette miljøutfordringene på dagsorden i langt større grad enn hva som er tilfelle i dag.

Senterpartiet vil:

- jobbe for videreutvikling av våre kompetansemiljøer, med spesielt ansvar for forskning på klima-, miljøproblematikk i nordområdene
- støtte opp om styrking og videreutvikling av nasjonale og internasjonale møteplasser som også har fokus på klima og miljø i nordområdene, som "Arctic Frontiers"

- sette i verk tiltak for å kartlegge og beskytte det biologiske mangfold i havet, og at landet benytter den sterke kompetansen i nord ved kartlegging av risikospørsmål knyttet til marine og arktiske økosystemer.
- bruke kompetansemiljøet i fylket for å bidra til at fylkeskommunen kan ha en pådriverrolle i arbeidet for å begrense forurensing på tvers av landegrensene
- ta vare på kulturlandskapet ved at landbrukspolitikken gjør det mer attraktivt å utnytte lokale ressurser i matproduksjonen
- jobbe for økt nasjonal satsing på forskning og utvikling i samarbeide med næringslivet for å utvikle verdens mest miljøvennlige industri
- skjerpe overvåkingen av utsatte hav- og kystområder, gjennom optimal utnyttelse av sivile og militære kapasiteter til overvåking og beredskap. Senterpartiet vil arbeide for en langt bedre oljevernberedskap langs kysten av Nord-Norge.
- at regionalt forsknings- og utviklingsarbeid får støtte til en bedret miljø- og ressursforvaltning
- at kollektivtilbudet gjøres mere fleksibelt der de største miljøgevinstene kan hentes
- legge til rette for satsing på miljøvennlige transportløsninger
- ta initiativ til, og legge til rette for etablering av transportløsninger som benytter lav- og nullutslippsteknologi, som elektrisitet, bioetanol/biodiesel og hydrogen.
- videreutvikle samarbeidet gjennom fylkeskommunens initiativ til etableringen av nettverket klimapartner

6.2. Rovvilt

Senterpartiet vil ha en rovviltforvaltning som er forankret i lokalsamfunnene, og som sikrer artsmangfoldet gjennom en felles nordisk rovdyrforvaltning. En aktiv bruk av utmarka er mange steder i ferd med å bli ødelagt på grunn av en feilslått rovdyrpolitikk. Bruk av utmarka til beiting er en miljøvennlig form for matproduksjon som også er viktig for å opprettholde det biologiske mangfoldet.

Dagens rovdyrpolitikk undergraver tilliten mellom forvaltning og lokalsamfunn. Senterpartiet vil ha en mer lokal forvaltning. De som kjenner problemene på kroppen, må også ha innflytelse over hvordan den praktiske forvaltningen skal være. Uttak av skadedyr er storsamfunnets oppgave og uttaket må foregå på en effektiv måte når fellingstillatelse er gitt.

Senterpartiet vil:

- at rovviltzone 8 splittes i to nye distrikt - ett i Troms og ett i Finnmark
- jobbe med bestandskartlegging av jerv, gaupe og bjørn og kadaverdokumentasjon og at dette skal være en prioritert oppgave for myndighetene og at dette gis økte ressurser
- etablere en statlig fast hundeekvipasje med minimum to bjørnehunder i Troms
- ha uttak av ørn som forvolder skade, og at uttak skal også kunne gjøres som forebyggende tiltak der man har store tap.
- at når kvoter for uttak av rovvilt er fastsatt så skal disse faktisk tas ut. Det skal iverksettes ekstraordinære tiltak der ordinær lisensjakt ikke er tilstrekkelig
- at reindriftas erfaringsbaserte kunnskap skal i større grad innlemmes i rovviltforvaltninga
- forenkle de byråkratiske prosessene ved søknader om skadefelling

6.3. Utmarksforvaltning

Forenkling av forvaltning av utmark i kommunene

Kravene til utredninger ved opprettelse av snøskuterløyper må forenkles, slik at prosessen går raskere og blir mindre ressurskrevende for kommunene. Kommunens mulighet til å utøve skjønn må forsterkes i lovverket, uten overstyring fra direktorat og statsforvalter. Innsigelsesinstituttet må videre følge Plan- og bygningslovens bestemmelser, slik at departementet har avgjørelsesmyndighet ved uenighet mellom kommune og innsigelsesmyndighetene.

Videre ser vi at en generell samordning med annet lovverk er helt nødvendig for å få til en bedre forvaltning av dette. Både motor- og utstyrsparken har endret seg betydelig siden lovverket kom på plass, og aktiv vurdering av naturinngrep er sånn sett viktig. Ferdsel over barmark er også et område hvor reguleringsplaner kan legge krav om faste traséer med forsterkninger over sårbare områder ved en ny motorferdsellov. I dag er det ikke mulig å gi tillatelse til opprettelse av ATV-traséer, mens opparbeidelse av skogsbilvei er tillatt gjennom plan- og bygningsloven. En ATV-trasé vil gi mindre naturinngrep sammenlignet med skogsbilvei, og det bør åpnes for dette i lovverket.

Statskog og innføring av Fjellogen i Nordland og Troms

Statskog er Norges største grunneier og forvalter 20 prosent av Norge. I Troms fylke forvalter Statskog ca. 40 % av arealene, ca. 10 000 km². Fjellovens virkeområde omfatter ikke statsgrunn i Nordland og Troms, til tross for at lovens §1 sier at loven gjelder i alle statsallmenninger. Gjennom domstolene slo utmarkskommisjonen på 90-tallet fast at storparten av statsgrunnen i Troms nettopp er statsallmenning.

Senterpartiet vil at:

- Fjellovens virkeområde også skal omfattes av Nordland og Troms
- inntektene skal brukes til tilrettelegging, næringsutvikling og verdiskaping i Troms-kommunene
- Statskog skal være grunneier for all Statsgrunn i Troms, og disse inntektene skal brukes lokalt
- lovforslaget til ny fjellov som sikrer god samisk medbestemmelse, må fremmes for Stortinget
- det bør legges opp til interkommunale fjellstyrer i kommuner med lite statsgrunn
- regionalt samarbeid om jakt- og fiskekort bør ligge til grunn for forvaltningen

Kapittel 7. Ungdom

Troms er et fylke med store muligheter for ungdom. Senterpartiet vil arbeide for at hver enkelt opplever å mestre og lykkes i sitt liv.

Senterpartiet vil gjøre det mer attraktivt å bosette seg. Det skal være enkelt å etablere næring, vi skal ha gode utdanningstilbud, vi vil bidra til å skape positive holdninger og en inkluderende kultur, ha gode tilbud innen psykisk helse og legge til rette for fysisk aktivitet. Det skal være muligheter for å utvikle talenter, både kunstnerisk og sportslig.

Vi skal bidra til et grønnere miljø og et inspirerende ungdomsmiljø. Vi vil bygge et fremtidsretta fylke som ungdom ønsker å bo i etter endt utdanning.

Senterpartiet mener det er viktig å styrke ungdoms politiske medvirkning, nettopp for å sikre at unge har en reell påvirkning på sin egen fremtid. Derfor vil Senterpartiet videreutvikle og satse mer på demokratiske arenaer for ungdom, slik som Ungdommens fylkesting og Ungdommens fylkesråd. Det er også viktig å bidra til økt samhandling mellom de fylkeskommunale og kommunale medvirkningsorganene for ungdom.

7.1. Ungdommens psykiske helse og rusproblematikk

Vi lever i en tid hvor den mentale helsen blant ungdom, også i Troms, over tid har blitt verre. Flere sliter med depresjon, angst og andre psykiske lidelser. Unge føler i større grad på utenforskap og kropps- og prestasjonspress enn tidligere.

Det er svært viktig at denne helsekrisen møtes med politisk vilje til å gjennomføre tiltak som faktisk fungerer for ungdommen. Senterpartiet tar kampen mot mental uhelse på alvor.

Rusmisbruk er også et økende problem blant unge. Der hvor man tidligere har hatt lave tall på antall unge som begynner med rusmidler, ser vi nå en tendens hvor flere kommer i kontakt med, og begynner med narkotika. Senterpartiet mener derfor det er svært viktig og styrke satsningen på det viktige forebyggingsarbeidet i ruspolitikken. Samtidig må vi også sørge for at de som tar gale valg, får hjelpen de trenger til å komme på rett vei, og at tunge rusavhengige får tilbud om helsehjelp. Senterpartiet mener en liberalisering av ruspolitikken overhodet ikke er løsningen på de økende problemene med rusmidler.

Senterpartiet vil:

- sikre en skolehelsetjeneste av god kvalitet, og som er tilgjengelig når eleven har behov for det
- tilrettelegge for lavterskel møteplasser for ungdom i hele fylket
- gjennomføre tiltak for å sikre at elever som bor for seg selv, på hybel, blir en del av et fellesskap og ikke faller utenfor
- styrke det viktige forebyggingsarbeidet på rusfeltet, i samråd med politiet, helseinstitusjoner og andre hjelpeinstanser
- videreføre og styrke gode holdnings- og informasjonskampanjer i den videregående skolen, for å bidra til at unge velger bort narkotika og andre rusmidler

7.2. Ungdomsmedvirkning og ungdommens hverdagsliv

Ungdomsbefolkningen i Troms er et stort mangfold av ulike mennesker, med ulike drømmer, ambisjoner og interesser. Senterpartiet vil gi ungdom muligheten til å leve sine gode liv slike de selv ønsker, uansett hvor i fylket de bor. Et desentralisert utdanningstilbud, gode muligheter for å komme seg imellom og tilgjengeligheten til ulike fritidstilbud er svært viktige ting som må være på plass for ungdommen. Ikke minst, mulighetene ungdommen har til å være med å påvirke de politiske prosessene i fylket. Senterpartiet vil derfor også videreføre og styrke medvirkningsorganene for unge i Troms, som for eksempel Ungdommens fylkesting og Ungdommens fylkesråd.

Senterpartiet vil:

- videreføre og styrke ordningen med mobbeombud og elev- og lærlingeombud i det nye fylket
- ha et mål om at alle elever i Troms skal få erfaring fra elevbedrift og ungdomsbedrift i løpet av grunnskolen og den videregående skolen
- se på mulighetene for å kunne tilby trafikk- og kjøreopplæring som et valgfag for alle elever i videregående opplæring ("lappen som valgfag")
- jobbe for et godt kollektivtilbud og lave priser på ungdomsbilletter
- se på alternative løsninger, som f.eks. bestillingstransport, for å sikre ungdom et godt kollektivtilbud, uansett hvor de bor
- at elever og lærlinger skal ha rett på et kollektiv- og kulturkort som gir rabatter når man reiser
- i samarbeid med kommunene, styrke rådgivningstjenesten i ungdomsskolen, slik at de unge kan få god veiledning i deres utdanningsvalg
- at veiledning om valg av høyere utdanning for elever på studiespesialiserende linjer, skal starte allerede det første året

- videreføre og videreutvikle Ungdommens fylkesting (UFT) og Ungdommens fylkesråd (UFR), som medvirkningsorganer for ungdom, der ungdom skal få muligheten til å sette dagsorden for sin egen framtid
- være en pådriver for etableringen av et nasjonalt ungdomsråd

7.3. Ungdommens fremtid I nord

Senterpartiet er svært opptatt av ungdomspolitikken, både når det gjelder å gjøre hverdagen enklere for unge som bor i Troms her og nå, men også det å sørge for at de unge velger å bli værende her nord, eller kommer tilbake igjen etter endt utdanningsløp. Men dette kommer ikke av seg selv. Det må bli mer attraktivt å etablere seg i fylket vårt, og her vil Senterpartiet prioritere ulike tiltak for å sørge for nettopp det.

Senterpartiet vil:

- jobbe for at ordningen med nedskrivning av studielån for de som velger å jobbe i Troms, videreføres og styrkes ytterligere
- jobbe for å videreutvikle UiT, herunder også studiesentrene, som leverandør av et godt, desentralisert tilbud innen høyere utdanning
- sikre et utdanningstilbud i fylket, som samsvarer med arbeidsmarkedets behov
- jobbe for å realisere Nord-Norgebanen, for å binde Troms tettere sammen
- gi unge mer fleksibilitet i arbeidshverdagen, blant annet gjennom økt tilrettelegging for fjernarbeid
- se på mulighetene for å etablere finansieringsordninger som bidrar med økt kapital til unge gründere

Kapittel 8. Forsvar i nord

Troms er Norges viktigste forsvarsfylke. Målet for vår forsvars- og sikkerhetspolitikk er å hevde norsk suverenitet og sikre nasjonale interesser. Ambisjonen skal være å kunne forsvare hele Norges territorium, gjennom et beroligende terskelforsvar i tillegg til avskrekking gjennom NATOs kollektive forsvar. Målet for forsvars- og sikkerhetspolitikken er å hevde norsk suverenitet, sikre nasjonale interesser og medvirke til å sikre internasjonal stabilitet. Senterpartiet står fast ved at Nordområdene forblir Norges viktigste strategiske satsingsområde. Dette gjelder både for Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og Sjøforsvaret, og vi er opptatt av å beholde - og videreutvikle dagens basestruktur i nord for Forsvaret.

Norge må ha et nasjonalt og selvstendig forsvar med egnede kapasiteter på land, i luft og på sjø. Landforsvaret med sine soldater på bakken spiller i de fleste konflikter hovedrollen. I Forsvarets omstillingsarbeid er det avgjørende at Hæren utvikles videre til å bli en moderne landstyrke som kan fylle sin viktigste funksjon – førstelinjeforsvaret. Det er strategisk viktig å sikre tilstedeværelsen og kampkraften i nord.

Bærebjelken i folkeforsvaret er verneplikten. Senterpartiet mener at verneplikten gir en demokratisk basis for Forsvaret som sikrer rekrutteringsbasen, og mener det er nødvendig å øke antallet som gjennomfører verneplikten.

Et velfungerende Heimevern (HV) er særlig egnet til å møte endringene i et uoversiktlig trusselbilde. Dette krever at Heimevernet må være landsdekkende og desentralisert, og HV må styrkes. En ny innsatsstyrke, og en ny HV-stab i Tromsø, med fokus på kystnære operasjoner.

Senterpartiet er opptatt av at fylkeskommunen sammen med forsvarskommunene skal arbeide for å legge til rette for en sterk tilstedeværelse av Forsvaret i nord.

I tillegg at fylkeskommunen sammen med forsvarskommunene arbeider aktivt for å legge til rette for regional næringsutvikling med utgangspunkt i Forsvarets tilstedeværelse, basert på totalforsvarskonseptet.

Militært personell fra våre allierte bidrar med stor aktivitet i nord. En viktig del av deres aktivitet er å øve, teste utstyr og materiell under krevende forhold, i samarbeid med norske styrker. Senterpartiet vil legge til rette for etablering av flere virksomheter som leverer til Forsvaret i forsvarskommunene, slik at de kan teste produkter og legge større deler av sine utviklingsenheter til disse områdene.

Flere av forsvarssektorens ledelsesmiljøer, støttefunksjoner og utviklingsmiljøer må flyttes til det militærstrategiske hovedområdet i nord. Forsvaret må i sum styrkes kraftig gjennom en helhetlig opptrappingsplan som innebærer flere personell og materiell, samt utvikling og bygging av eiendom, bygg og anlegg i nord. Bardufoss flystasjon må re-etableres som forsterkningsbase for nasjonale og allierte styrker.

Senterpartiet vil:

- realisere en snarlig økning av bevilgningene til Forsvaret til minimum 2 % av BNP.
- oppfylle våre forpliktelser som svarer til NATOs styrkemål
- etablere en fullverdig Brigade Nord, med 4 manøverbataljoner med høy oppsetting innen 2026
- kjempe for en reetablering av 339-skvadron på Bardufoss, under taktisk kommando til Sjef Hæren. I påvente av nye helikopter, overføre minimum 9 Bell 412 til Bardufoss
- stasjonere de maritime helikoptrene, både for kystvakt og fregatt på Bardufoss, med tilstrekkelig vedlikeholdskapasitet
- at Hærens taktiske droner skal operere fra Bardufoss
- flytte Forsvarets logistikkledelse fra Oslo og etableres i nord
- at robuste avdelinger av Forsvarets forskningsinstitutt og Forsvarsmateriell etableres i det militærstrategiske hovedområdet i nord
- utdanningen av befal til Hæren legges til nord for å oppnå større relevans til operasjonsområdene og stabil rekruttering av personell som vil tjenestegjøre i nord
- at ved større materiellanskaffelser skal det forutsettes etableringer nært knyttet avdelingene som skal bruke materiellet. Vedlikehold og utvikling av stridsvognene må etableres rett ved avdelingene i indre Troms, slik at man unngår unødvendig tungtransport på veinettet som er over veienes bæreevne
- arbeide for etablering av et større logistiksenter i Indre Troms med tilstrekkelig lagerkapasitet.
- etablere en fast forsvarskoordinator i samarbeid med forsvarskommunene, finansiert av fylkeskommunen
- splitte opp Forsvarets rammeavtaler for å muliggjøre kortreiste leveranser som inngår i totalforsvaret
- at det må etableres incentivordninger og bedre lønnsordninger for personell som skal tjenestegjøre og bosette seg i forsvarskommunene i nord
- stille krav om oppfølging av folkeregisterloven for å sikre økt bosetting og bedre beredskap i operasjonsområdene i nord

8.1. Beredskap

Stadig flere er bekymret for beredskapen i Norge og i nord. Økte avstander og svekket lokal tilstedeværelse gjør at mange føler usikkerhet på om de får tidsnok hjelp og bistand dersom ulykken er ute og de ringer nødnummer. Flere lokalsamfunn har i det siste mistet ambulansetilbudet, og halvparten av kommunene i Norge opplever brudd på responstider for ambulanse.

Senterpartiet mener totalberedskapen bør styrkes gjennom tverrsektorielle beredskapsplaner innenfor forsvar, politi, brann- og redning, sivilforsvar samferdsel, helse, frivillige, logistikk og kommunene. I tillegg er matberedskapen viktig.

Mange lokalsamfunn og industribedrifter er svært sårbare pga manglende back up løsninger for kraftforsyning. I det grønne skiftet blir EL-nettet stadig mer belastet og sårbart. Det må i tillegg til forsterking også etableres alternativ forsyning når EL-nett faller ut.

Senterpartiet vil:

- lovfeste responstiden for ambulansetjenester i hele Norge og maksimal reisetid til legevakt.
- styrke lokalsykehusene og sikre økt samspill med kommunehelsetjenesten for en bedre lokal beredskap
- etablere en statlig finansiert følgetjeneste for fødende som er bosatt mer enn 1 time unna nærmeste sykehus
- at politiets responstid skal reduseres i hele landet
- sikre at beredskapen er forsvarlig på flere språk i et flerspråklig samfunn som vårt

Kapittel 9. Internasjonalt arbeid og samarbeid på Nordkalotten

Samarbeidet på Nordkalotten mellom Norge, Sverige og Finland har en lang historie, og den nye utviklingen i nord og i verden forøvrig vil gi økt oppmerksomhet på dette samarbeidet. Senterpartiet er opptatt av å videreutvikle samarbeidet på Nordkalotten, og at fylkeskommunen skal være en aktiv pådriver for dette.

Finsk og svensk NATO-medlemskap vil stille krav til et sterkere samarbeid på Nordkalotten innenfor en rekke samfunnsområder.

Senterpartiet vil:

- at den regionale nordområdepolitikken utformes gjennom et levende regionalt samarbeid på Nordkalotten
- at de nordnorske fylkene har sterke felles interesser i å samarbeide tett til landsdelens beste. Dette samarbeidet må videreutvikles og styrkes.
- flytte makt og ansvar fra nasjonalt nivå og til fylkene og kommunene.
- fortsatt se regionaliseringen og nordområdesatsingen under ett, og er derfor opptatt av at nye oppgaver innenfor næringsutvikling, regional planlegging, samferdsel, miljø og kultur skal styrke landsdelens utviklingskraft.

Kapittel 10. Et folk av tre folk

Vårt fellesskap og felles kulturarv er rik og mangfoldig. Senterpartiet er opptatt av å synliggjøre det samiske og det kvenske med stolthet og som viktige identitetsbyggere.

Vi vil at fylkeskommunen skal være i førersetet for å styrke det samiske og det kvenske, herunder språk, kultur og levesett. Vi skal arbeide opp mot nasjonale myndigheter for å få flere verktøy og midler til dette arbeidet.

Senterpartiet er opptatt av at «de tre stammers møte» har en unik historie, og har dermed et stort potensial til å utløse ny verdiskaping ved merkevarebygging innen blant annet språk, kultur, fiske, landbruk, reindrift, reiseliv og matproduksjon. Senterpartiet anser det som viktig at tradisjonell kunnskap og tradisjoner må ivaretas i dette arbeidet.

Senterpartiet vil:

- styrke og videreutvikle samiske og kvensk språk og kultur
- styrke de samiske og kvenske festivalene i regionen
- jobbe for at flere grunnskoler og videregående skoler i Troms skal kunne tilby samisk og kvensk
- videreutvikle samarbeidet med Sametinget og den samiske og kvenske befolkningen
- bidra til å opprette kvenske språksentre og kultursentre i kommuner som ønsker dette
- jobbe for at finansiering av kvenske prosjekt og organisasjoner skal forvaltes statlig, Videreføre det vellykkede pilotprosjektet "kvenske loser", slik at kvensk ungdom kan reise rundt på skoler og fortelle om hvordan det er å være ung kven, samt kvensk språk, kultur og historie
- bidra til å utvikle Kvääniteatteri og Sámi Mánáid Teahter (Samisk barneteater) til å bli nasjonale institusjoner
- følge opp plan for samisk og kvensk språk og kultur i Troms fylkeskommune
- styrke rammevilkårene for næringsutøvelse i samiske bosettingsområder
- sikre tradisjonelle rettigheter til fiske for befolkningen i de sjøsamiske områdene
- styrke arbeidet for de samiske språkene og de andre nasjonale minoritetsspråkene i Norge, særlig ved å styrke Sametinget og det kommunale ansvaret for dette.
- følge opp handlingsplanen for samiske språk og stortingsmeldingen om samepolitikken. Samisk språkopplæring i skoler og barnehager må styrkes og elever i samiske områder må kunne velge å lære samisk i stedet for sidemål. som har rett på det, må kunne velge å lære samisk, kvensk eller finsk I stedet for sidemål
- styrke kulturminne- og museumsarbeidet for samisk og kvensk kultur og nasjonale minoriteter
- jobbe for at det utdannes flere helse- og sosialarbeidere med samisk og kvensk språk- og kulturkompetanse, og sikre tilgangen på samiske og kvenske tolker ved helseinstitusjoner
- sikre etableringen av Samisk Hus i Tromsø

Kapittel 11. Styrking av bosetting i nord

Senterpartiet i regjering har startet et arbeid for å få flere til å slå seg ned og bli boende i nord, og spesielt er det laget ordninger som medfører at de som velger å slå seg ned i blant annet i virkemiddelsonen, der Nord-Troms får gode fordeler. Det kan nevnes gratis barnehage og større nedskrivning av studielån.

Kystsamfunnene både i og utenfor virkemiddelsonen har fått et gratis fergetilbud.

Det er viktig at vi fortsetter å sette inn tiltak som får flere til å bosette seg i nord. Noe som er viktig i forhold til sikkerhetssituasjonen i vår del av verden.

Senterpartiet vil jobbe for at det gis rammevilkår som gjør at flere velger å slå seg ned i nord.

Senterpartiet vil:

- jobbe for at det utredes en modell for nedskrivning av huslån i distriktene
- jobbe for at det utredes en skattemodell for lavere skatt i nord
- jobbe for at veiløse bygder med båtforbindelse, som eneste tilbud, får dette som et gratistilbud for person- og godstransport
- at arbeidsplasser som like gjerne kan ligge utenfor pressområder, etableres i distriktene

- jobbe for at kommunene som ligger i virkemiddelssonen i Troms får samme inntektsnivå som kommunene i Finnmark
- jobbe for gratis SFO for alle fra 1. til 4. klasse
- at barnehagene har løpende opptak
- jobbe for å doble barnetrygden fra og med barn nr. 2
- at lag og foreninger/idretts/musikk- og kulturskoler som organiserer opplæring/aktiviteter for barn og unge skal få støtte, slik at de kan gi minst 3 timer gratis opplæring/aktivitet til alle som ønsker det hver uke
- jobbe for at det skal bli enklere å bygge nye boliger i distriktene, og at det fortsatt skal være mulig å kunne bygge boliger utenfor det som i dag defineres som kommunale sentrumsområder. Statlige retningslinjer ønsker bygging i sentrumsområder.